
**УНИВЕРСИТЕТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И
ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ
КАТЕДРА „НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ”**

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за получаване на научна степен „доктор на науките”

Автор на дисертационния труд:

НИКОЛАЙ СТАНЕВ ПРОДАНОВ

Тема на дисертационния труд:

**“ДЪРЖАВНА ТАЙНА 1948–1989 Г. И АКТУАЛНИ ПРОБЛЕМИ НА
КЛАСИФИЦИРАНАТА ИНФОРМАЦИЯ: БЪЛГАРСКИЯТ ОПИТ”**

за придобиване на научната степен „доктор на науките”
в Научна област 9. Сигурност и отбрана,
Професионално направление 9.1. Национална сигурност

Рецензент: Проф. д-р Евгени Манев

ШУМЕН * 2020

Актуалност и значимост на разработвания в дисертационния труд проблем

Актуалността на дисертационното изследване се определя от необходимостта от научни знания за управлението на класифицираната информация в България за периода 1948-1989 г. Освен това динамичното развитие на съвременните информационни технологии както и технологиите на информиране и обществени комуникации предявяват нови предизвикателства пред националната ни система за защита на класифицираната информация.

Значимостта на изследвания проблем се заключава в това, че генерираното ново знание на българския опит се явява фундаменталната основа върху която следва да се изгражда системата за защита на класифицираната информация в новите вътрешни и международни условия – демократичния период и членството в ЕС и НАТО.

Тези и много други основни фактори правят темата актуална и с висока степен на значимост за повишаване ефективността на българската система за защита на класифицираната информация.

I. Степен на проникване в проблема и оценка за състоянието на решаването му към настоящия момент

Авторът е навлязъл в научния проблем в дълбочина и конкретика, което му е позволило да проведе задълбочено необходимите изследвания и на тази основа е получил нови научни и практически резултати, които са от важно значение за усъвършенстване на дейностите в това направление в бъдеще.

II. Относно избраната методика на изследванията

Възприетият структурен план, методи и методология за провеждане на научното изследване са релевантни, удачно и целесъобразно подбрани, съответстват на тематично изведения проблем и осигуряват постигане на поставените изследователски цели чрез решаване на дефинираните

изследователски задачи. Използваните литературни източници, натрупания значителен теоретичен и емпиричен опит са позволили на автора да генерира необходимите специфични знания да проведе задълбочено изследване на обекта и предмета по темата и да постигне поставените изследователски цели в дисертационния труд.

III. Кратка аналитическа характеристика на естеството и достоверността на материала, върху който се градят приносите на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е завършено, самостоятелно изследване по темата, в което авторът е селектирал известни научни теории и методи и удачно ги е интерпретирал за целите на изследването. Същият е разработен съгласно възприетите изисквания и нормативната уредба. Съдържанието е изложено в логическа последователност от увод, четири глави, изводи и предложения, списък на използваните архивни източници и публикувана литература. Основният текст включва 203 страници, включително 2 фигури. Литературата включва 59 източника, от които 48 на български език, 11 – на руски език. Литературата за изследване на американския опит е в превод на български език и е в състава на посочените 48 източника. Източници от Централния държавен архив -5 бр., от Държавен военноисторически архив – 1 бр., Местни архиви – 2 бр. Таблици – 2бр.

Възприетият структурен план и методологията на изследването са удачно избрани и подходящи за специфичните цели на обекта и предмета на темата в контекста на изследвания научен проблем. За постигане на целите и изпълнение на поставените изследователски задачи авторът използва и успешно прилага исторически метод, сравнително-исторически метод, юридически анализ, логически анализи и др., съчетани с методите за научно-експертен анализ и оценка.

В увода е обоснована *актуалността* и *значимостта* на изследвания

проблем, обект, предмет, изследователските цели основни задачи, въведени са обосновани ограничения, показани са методологията и избрания инструментариум за провеждане на изследването.

В първата глава е положена основата на изследването чрез анализ на историческата база на изследвания проблем – основните характеристики на цензурата в СМИ в България до 9 септември 1944 и съветския модел за защита на държавната тайна в СМИ 1917-1991 г. Направен е обстоен анализ на двете системи и са изведени обосновани изводи, че най-сериозният проблем пред цензурната система на България в периода 1879-1947 г. е нейната противоконституционност като и липсата на възможност да се водят мащабни военни действия без налагането на информационни ограничения което създава фундаментално юридическо противоречие в българското общество. Дефинирани са периодите на военната цензура, както и периода на сливане между военната и цивилната цензура – 1934 г. Посочени са доказателства, че след 1925 г. важна оперативна роля при осъществяването на цензурната дейност започва да играе отдел „Държавна сигурност“ при Дирекция на полицията. Направен е логически извод, че в България ведомствата не достигат нивото на централизация и концентрация, на което се намира цензурната дейност в СССР.

Във втора глава е анализиран задълбочено моделът за защита на държавната тайна 1948-1989 г. в Република България в логическа последователност започвайки от прехода и логически преминавайки към изследване на обективните предпоставки за промяната на предишния модел за защита на държавните тайни. Резултатите от изследването се базират на задълбочен анализ на основната нормативна уредба на новия модел, на допълнителната нормативна компонента, както и на институционалните структури и специалните случаи.

В резултат са изведени базовите фактори имащи решаващо влияние за

формиране на новия модел за защита на държавната тайна в Народна Република България, по-важните от които могат да се обобщят както следва: външните фактори – основно Съветския модел, запазване на елементи от военния модел от предишната система, новият общественно-политически модел оказва пряко въздействие върху системата за секретност на държавата и др.

Обстойно са анализирани въпросите с прилагане на практика на модела като приоритет на принципа целесъобразност над законосъобразността, което води до доминиране на поднормативната уредба на нормативната. Разкрити са съществени характеристики на системата за защита на държавната тайна в СМИ като е анализирана нейната приемственост от наши и чужди системи, многопосочност и осъществяването ѝ от различни ведомства. Доказва се, че „Главната дирекция на издателствата, полиграфическата промишленост и търговията с печатни произведения към МС” (Главлит) и ведомството, което може да се счита за неин частичен приемник – „Главното управление за опазване на държавната тайна в средствата за масова информация” имат най-съществено значение за цензурната дейност в СМИ.

В третата глава е изследван модела за защита на класифицираната информация, възприет в България след 2002 г. Анализът е извършен на базата на основните нормативни документи и на аналитични разработки в тази област. Анализирани са задълбочено и в логическа последователност етапите на изграждане и развитие на системата за защита на класифицираната информация в Република България.

В четвърта глава са анализирани обективните причини за необходимостта от важни промени в теорията и практиката на опазването на класифицираната информация в световен, регионален и национален мащаб. Направени са важните изводи, че проблемите в България са дълбоко свързани и в определена

степен кореспондират с част от световните затруднения в сферата на секретността. Изведени са три основни групи проблеми: количествените граници на защитаваната информация; усложнения, свързани с принципа „необходимост да се знае“; колизията с други важни обществени интереси.

IV. Основни научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд (същност и характер)

Научните и приложните приноси в дисертационния труд отразяват постиженията на автора и са доказателство за неговите лични научни постижения. Научните приноси на автора могат да се синтезират и обобщят както следва: изследвано е развитието на моделите на системата за секретността в България като са очертани отделните периоди и етапи в тяхното развитие; дефинирани са важните външни и вътрешни фактори, въздействали върху системата; анализирана е същността на системата за защита на държавната тайна в условията на НРБ както и в условията на Република България като е доказана известна приемственост.

Приложните приноси могат да се обобщят както следва: авторско дефиниране на актуалните проблеми пред съвременната система за секретност в Република България; направени са конкретни предложения за усъвършенстване на сега действащата система за защита на класифицираната информация в Република България.

V. Оценка на авторското участие в получаването на приносите

Специфичният авторски стил и личния принос на автора са доказателство, че посочените научни и приложни приноси са негово лично дело.

VI. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите по темата позволяват да се получи по-пълна представа за дисертационния труд, осигуряват необходимата публичност на авторските постижения.

VII. Използване на получените в дисертационния труд резултати и препоръки за бъдещото им внедряване

Резултатите в дисертационния труд са полезни и могат да представляват интерес за работещите в системата на сигурността и интересуващите се от темата.

VIII. Относно автореферата към дисертационния труд

Авторефератът на дисертационния труд е разработен в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ.

IX. Критични бележки

Нямам критични бележки, които да оказват влияние върху постиженията на докторанта.

X. Други въпроси

Нямам други въпроси, които да се разглеждат тук.

XI. Заключение

Давам цялостна висока **положителна** оценка на дисертационния труд и предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват положително за присъждане на **научната степен “доктор на науките”** в Научна област 9. Сигурност и отбрана, Професионално направление 9.1. Национална сигурност на **Николай Станев Проданов**.

Изготвил рецензията:.....

проф. д-р Евгени Манев

30.03.2020